

DYREKTYWY EPISKOPATU POLSKI W ZWIĄZKU Z INSTRUKCJĄ KONGREGACJI OBRZĘDÓW Z DNIA 3.9.1958 R. O MUZYCE SAKRALNEJ I LITURGII

(Warszawa 12/1962/353-372).

{Przypis podano w nawiasie kwadratowym}

Znaczenie prawne Instrukcji Św. Kongregacji.

1. Ogłoszona przez świętą Kongregację Obrzędów w dniu 3 września 1958 roku Instrukcja o muzyce sakralnej i liturgii według wskazań encyklik Papieża Piusa XII "Musicae sacrae disciplina", oraz "Mediator Dei", obejmuje zebrane w jedną całość postanowienia i przepisy, jakie w tej dziedzinie były wydane przez Papieża w okresie przeszło pięćdziesięciu lat, poczynszy od Świętego Piusa X.

2. Przepisy te, opublikowane w różnych dokumentach papieskich, zostały w Instrukcji streszczone i zebrane w jedną całość w formie krótkich i zwięzłych norm prawnych, ujętych bardzo przejrzyście i zrozumiale. Są redagowane w sposób prosty i jasno wyrażają wolę Kościoła, porządkującego sprawę muzyki kościelnej i liturgii stosownie do wymagań i potrzeb dzisiejszych czasów.

3. Instrukcja jest więc skodyfikowanym prawem powszechnym Kościoła katolickiego w dziedzinie liturgii i muzyki kościelnej, obowiązującym jednak wszystkie obrządki tylko Kościoła łacińskiego. Jej postanowienia z całą pilnością i dokładnością powinny być przestrzegane przez duchowieństwo, muzyków i śpiewaków kościelnych, oraz przez osoby biorące udział w czynnościach liturgicznych, lub w śpiewie kościelnym.

Instrukcja, a Wytyczne Biskupów Polskich

4. Biskupi Polscy w niniejszych Wytycznych powstrzymują się, o ile nie zachodzi tego potrzeba, od powtarzania przepisów Instrukcji Świętej Kongregacji Obrzędów, nie wydają od siebie odrębnego dokumentu uzupełniającego Instrukcję, podają jedynie, wskazówki jak w naszych warunkach wprowadzić w życie postanowienia Instrukcji, oraz włączają do Wytycznych treść przywilejów, udzielonych przez Stolicę Apostolską dla naszych diecezji, będących pewnym odchyleniem od niektórych norm ustalonych Instrukcją Świętej Kongregacji Obrzędów.

Ze względu więc na charakter, jaki Biskupi Polacy nadali Wytycznym do Instrukcji, należy je zawsze podawać w druku łącznie z Instrukcją Świętej Kongregacji Obrzędów o muzyce sakralnej i liturgii, umieszczając Instrukcję na pierwszym miejscu, a po niej podając Wytyczne.

I. Liturgia

Czynności liturgiczne i nabożeństwa

5. Instrukcja Świętej Kongregacji Obrzędów określając liturgię jako całkowity publiczny kult mistyczny Ciała Jezusa Chrystusa, mianowicie jego Głowy i członków, rozróżnia czynności liturgiczne (actiones liturgicae), które z ustanowienia Jezusa Chrystusa lub Kościoła i w ich imieniu wykonują osoby wyznaczone prawem, według ksiąg liturgicznych zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską dla oddania należynej czci Bogu, świętym i błogosławionym, oraz nabożeństwa (pia exercitia) odbywające się tak w kościele, jak i poza kościołem, w obecności lub pod przewodnictwem kapłana.

6. Pamiętać należy, że czynności liturgiczne powinny być odprawiane zawsze w języku łacińskim, przy zachowaniu wyjątków, na które wyraźnie księgi liturgiczne zezwalają, lub gdy jest szczególne zezwolenie Stolicy Apostolskiej na użycie innego języka.

7. Nabożeństwa natomiast (pia exercitia) można odprawiać w języku używanym przez wiernych, według przyjętych zwyczajów i ustalonej miejscowej tradycji, zatwierdzonych także przez odpowiednią władzę kościelną, to jest przez Ordynariusza.

Nie wolno więc wprowadzać żadnych nowych nabożeństw nie zatwierdzonych uprzednio przez Ordynariusza, nie wolno również wносить zmian do tradycyjnie odprawianych nabożeństw, dokładnie zazwyczaj określonych przez diecezjalnych podręcznik podający sposób odprawiania tych nabożeństw.

8. Bardzo ważny, jest przepis Instrukcji zabraniający mieszania czynności liturgicznych z nabożeństwami, co czasem dotąd się zdarzało przy łączeniu Mszy św. z odmawianiem różańca, odprawianiem nabożeństwa majowego do Matki Bożej lub nabożeństwa do Serca Jezusowego. Czynności liturgiczne i nabożeństwa powinny być odprawiane oddzielnie, nie można ich łączyć; Odprawianie nabożeństw powinno wyprzedzać czynności liturgiczne lub po nich następować.

9. Mamy dużą ilość bardzo pięknych nabożeństw, które należy troskliwie utrzymywać i ożywiać, są one bowiem wyrazem, od wieków ukształtowanym, naszej pobożności i wiary. Jednym z najpiękniejszych, tylko u nas znanym i u nas powstałym, jest nabożeństwo pasyjne zwane "Gorzкими Żalami". Należy je odprawiać we wszystkie niedziele Wielkiego Postu i w Wielki Piątek w porze popołudniowej, wobec wystawionego w monstrancji Najświętszego Sakramentu, łącząc je zawsze z kazaniem o męce Jezusa Chrystusa; Śpiew "Gorzkich Żali" powinien być dostosowany do zatwierdzonej przez Episkopat melodii.

10. Następnie do nabożeństw, które powinny być odprawiane we wszystkich kościołach, należy zaliczyć Drogę Krzyżową, nabożeństwa majowe i różańcowe do Matki Bożej, nabożeństwa do Serca Jezusowego w pierwsze piątki i we wszystkie dni miesiąca czerwca, nowenny i tridua do naszych Patronów: świętego Stanisława Biskupa i Męczennika, św. Stanisława Kostki, patrona młodzieży, św. Jacka, św. Jana Kantego, św. Jadwigi oraz Innych świętych, szczególnie na terenie jakiejś diecezji lub parafii czczonych, a nade wszystko nowenny i tridua do Trójcy Świętej, do Pana Jezusa, do Ducha Świętego i do Matki Bożej, jakie są w różnych kościołach odprawiane. W związku zaś z Wielką Nowenną, obchodzoną przez nas obecnie przed Tysiącleciem Chrztu naszych przodków, Biskupi usilnie zalecają urządzenie nabożeństwa w każdą sobotę ku czci Matki Bożej, Królowej Polski. Stary, od dawna praktykowany zwyczaj śpiewania w naszych kościołach w niedzielę i święta Godzinek do Matki Bożej oraz różańca świętego ku czci Matki Najświętszej, Biskupi jak najbardziej pochwalają i polecają go utrzymać.

Język polski w czynnościach liturgicznych i we Mszy Świętej

11. Nabożeństwa odprawiać można w języku polskim, natomiast czynności liturgiczne powinny być odprawiane w języku łacińskim. Święta Kongregacja Obrzędów w piśmie swym z dnia 7 lipca 1961 roku udzieliła zezwolenia na śpiewanie w diecezjach Polski w języku polskim podczas Mszy świętych śpiewanych następujących części mszalnych; Gloria, Credo, Sanctus wraz z Benedictus i Agnus Dei. Te części Mszy św. mogą być śpiewane przez wiernych w języku polskim jedynie w przekładzie zatwierdzonym przez Episkopat. Dopuszczalne jest śpiewanie zamiast Credo mszalnego Składu Apostolskiego odmawianego w pacierzu. Melodia natomiast do wykonania śpiewu tych tekstów może być użyta tylko ta, która ma aprobatę Podkomisji Liturgicznej Episkopatu do Spraw Muzyki i śpiewu Kościelnego. Jedną z takich melodii podaje śpiewnik Parafialny wydany w Olsztynie w 1961 roku przez Wydawnictwo Kurii Biskupiej. Należy pamiętać, że przywilej ten nie daje uprawnienia do wykonywania innych pieśni zamiast teksów mszalnych, które na mocy indultu mogą być śpiewane w języku polskim.

12. W tym samym liście swym z 7 lipca 1961 roku święta Kongregacja Obrzędów zezwala, by we Mszach świętych uroczystych, odprawianych z udziałem diakona i subdiakona, zaraz po odśpiewaniu Lekcji i Ewangelii lektor, subdiakon, lub diakon, zwróceniu twarzą do wiernych odczytali Lekcję i Ewangelię w języku polskim. Czytanie Lekcji należy poprzedzić nagłówkiem: Czytanie Księgi ..., Czytanie Proroka Czytanie Dziejów Apostolskich ..., Czytanie ... Listu świętego ... Apostoła do ..., Czytanie Księgi Apokalipsy św. Jana Apostoła ... Odczytywanie Ewangelii poprzedzić należy nagłówkiem ... Słowa (początek) świętej Ewangelii według świętego ...

Dopiero po odczytaniu Lekcji po polsku subdiakon zbliża się do celebransa, by otrzymać błogosławieństwo, a po odczytaniu Ewangelii po polsku subdiakon podaje mszał celebransowi do ucałowania. Gdy prezbiterium jest dość długie, diakon, subdiakon, lub lektor, przed czytaniem tych części Mszy św. mogą się zbliżyć do balustrady, by byli lepiej słyszani.

13. Powyższy przywilej, udzielony przez św. Kongregację Obrzędów, zezwala, by we Mszach świętych śpiewanych sam celebrans, zaraz po odśpiewaniu Lekcji, zwrócił się do wiernych i odczytał ją w języku polskim, jak również, po odśpiewaniu Ewangelii, by odczytał ją w języku polskim. W wymienionych powyżej wypadkach tak Lekcja jak i Ewangelia mogą być po polsku odczytywane, nie wolno ich jednak śpiewać w języku polskim.

14. Jeżeli w czasie Mszy św. uroczystej lub śpiewanej udziela wyjaśnień komentator, nie wolno mu zamiast celebransa, diakona, subdiakona lub lektora odczytywać w języku polskim Lekcji i Ewangelii, natomiast we Mszach św. czytanych, nie objętych więc indultem Stolicy Apostolskiej, w niedziele i święta Lekcje i Ewangelie może odczytywać lektor, może to więc uczynić i komentator,

Do czytania tak Lekcji jak i Ewangelii można używać tylko tekstów zatwierdzonych przez Biskupów do czytania na ambonie.

Procesje kościelne

15. Przy urządzeniu kościelnych procesji należy podkreślić właściwy charakter tych form kultu, oraz myśl, jaka kierowała Kościołem w ich ustanowieniu. Trzeba więc wyjaśnić wiernym pochodzenie i cel procesji oraz zachęcać wiernych do licznego w nich udziału. Procesje powinny być urządzone jak najokazalej. Procesje przepisane przez księgi liturgiczne, powinno się odprawiać przy użyciu tego języka, jaki jest nakazany lub dopuszczany przez te księgi w innych natomiast procesjach można używać języka polskiego.

Ze szczególną okazałością odprawiać należy w uroczystość Bożego Ciała, procesje z Najświętszym Sakramentem, odbywające się od wieków na ulicach parafii. Każdego dnia podczas oktawy Bożego Ciała należy urządzać tradycyjną procesję z Najświętszym Sakramentem naokoło kościoła tak przed Mszą Świętą, jak i po niesporach w tych parafiach, gdzie dotąd te procesje były urządzone.

Msza święta

16. Czynnością najświętszą w liturgii Kościoła katolickiego jest Msza święta. Dlatego Kościół w Instrukcji Kongregacji Obrzędów bardzo usilnie zachęca do należytego i właściwego uczestniczenia wiernych w Niekrwawej Ofierze. Wzywa przede wszystkim do wewnętrznego uczestnictwa, które polega na,

pobożnej uwadze i gorących uczuciach serca, przez które łączymy się z Najwyższym Kapłanem - Jezusem Chrystusem, a następnie wzywa Kościół także do zewnętrznego i czynnego uczestnictwa, którego stopniem najbardziej doskonałym jest sakramentalne przyjęcie Pana Jezusa w Komunii świętej.

17. Instrukcja rozróżnia dwa rodzaje Mszy świętej; śpiewaną i czytaną. Jeżeli Msza święta śpiewana jest odprawiana z udziałem asysty, to jest diakona i subdiakona, nazywa się Mszą świętą uroczystą. Tych rozróżnień i tych określeń należy się zawsze trzymać i ich odtąd używać.

18. Instrukcja Św. Kongregacji Obrzędów postanawia, że podczas Mszy świętych śpiewanych nie tylko kapłan odprawiający oraz duchowni asystujący, lecz także chór lub wierni powinni używać języka łacińskiego. Również we Mszach świętych czytanych tak kapłan odprawiający jak ministrant i wierni, jeśli głośno wypowiadają te części Mszy świętych, które do nich należą, mogą używać tylko języka łacińskiego. Szczególne zezwolenia na śpiewanie w języku polskim Gloria, Credo, Sanctus wraz z Benedictus i Agnus Dei, udzielone dla diecezji polskich przez Świętą Kongregację Obrzędów 7 lipca 1961 roku, dotyczy tylko Mszy świętych śpiewanych.

19. Po odśpiewaniu tekstów liturgicznych, na mocy stuletniego zwyczaju można w wolnym momencie śpiewać podczas Mszy świętych śpiewanych pieśni polskie, byleby kończyć ten śpiew przed momentem, gdy mają być śpiewane po łacinie liturgiczne słowa Mszy świętej.

Surowo zabronione jest odmawianie, tak przez wszystkich wiernych jak i przez komentatora, wraz z celebransem odprawiającym Mszę św., głośno po łacinie lub w dosłownym przekładzie następujących części Mszy św.: Proprium, Ordinarium (a więc części zmienne i stałe) i Kanonu, wyjąwszy wypadki uczestnictwa wiernych we Mszy św. dialogowanej.

Uczestnictwo wiernych we Mszy świętej

20. Duszpasterze powinni pilnie pouczać wiernych o tym jaki ma być czynny udział w uroczystych Mszach świętych. Instrukcja Św. Kongregacji Obrzędów przewiduje trójstopniowy ten udział: Pierwszy stopień polega na tym, że wszyscy wierni śpiewają zbiorowo odpowiedzi liturgiczne na wezwanie kapłańskie, mianowicie: Amen; Et cum spiritu tuo; Gloria tibi, Domine; Habemus ad Dominum; Dignum et iustum est; Sed libera nos a malo; Deo gratias.

Biskupi polecają, by we wszystkich kościołach wierni zostali przeszkoleni w należyтым i poprawnym śpiewaniu tych odpowiedzi i by je odtąd śpiewali.

21. Drugi stopień czynnego uczestnictwa w uroczystej Mszy św. polega na śpiewaniu przez wszystkich wiernych części stałych Mszy św., mianowicie: Kyrie eleison; Gloria; Credo; Sanctus - Benedictus; Agnus Dei. Biskupi usilnie zachęcają duchowieństwo do wyszkolenia wiernych w śpiewaniu tych części Mszy św. przynajmniej według jednej melodii. Trzeci wreszcie stopień polega na śpiewaniu przez uczestników także części zmiennych Mszy świętej. Ten rodzaj czynnego uczestnictwa powinien być praktykowany w seminariach i domach zakonnych, jak to zaleca Instrukcja.

22. Również we Mszach świętych śpiewanych niech wierni biorą ten sam czynny udział podobnie, jak we Mszach świętych uroczystych. Przedmiotem szczególnej troski duszpasterzy i kapłanów powinno być wprowadzenie wiernych do czynnego uczestnictwa we Mszach świętych, a więc wyćwiczenie ich w wykonywaniu śpiewu części Mszy świętych, jak to poleca Instrukcja Św. Kongregacji Obrzędów.

23. Stolica Apostolska troszczy się, by wierni podczas Mszy świętych czytanych brali udział w Najświętszej Ofierze, a "nie byli jako obcy i niemi widzowie". Pierwszy sposób uczestniczenia we Mszy św. czytanej polega na tym, że każdy pojedynczy uczestnik Mszy świętej zwraca swą uwagę na główne części Mszy świętej, budząc w sobie pobożne uczucia. Bardzo dopomaga do tego uczestnictwa mszalik, z którego można odmawiać po cichu wszystkie te modlitwy, jakie odmawia kapłan. Drugi sposób uczestniczenia we Mszy świętej czytanej, zalecony przez Instrukcję, polega na wspólnych modlitwach i wspólnym śpiewie wszystkich obecnych na Mszy świętej, przy czym modlitwy i śpiewy swą treścią mają odpowiadać poszczególnym częściom Mszy, świętej.

24. Trzeci sposób uczestnictwa we Mszy świętej czytanej polega na liturgicznym odpowiadaniu celebransowi przez wszystkich wiernych, jakby na prowadzeniu z nim dialogu, przy czym Instrukcja przewiduje trzy stopnie tego uczestnictwa: pierwszy, obejmujący najprostsze i najłatwiejsze odpowiedzi Amen; Et cum spiritu tuo; Deo gratias; Gloria tibi Domine; Laus tibi Christe; Habemus ad Dominum; Dignum et iustum est; Sed libera nos a malo. Drugi stopień uczestnictwa polega na tym, że wierni mówią wszystko to, co mówi ministrant, a gdy udzielona jest podczas Mszy świętej Komunia święta, mówią trzy razy: Domine non sum dignus. Trzeci stopień uczestnictwa wiernych w czytanej Mszy świętej ma miejsce wtedy, gdy wierni odmawiają wraz z kapłanem stałe części Mszy świętej: Gloria, Credo, Sanctus-Benedictus, Agnus Dei. Wreszcie czwarty stopień uczestnictwa we Mszy świętej czytanej obejmuje odmawianie przez wiernych razem z celebransem części zmiennych Mszy świętej: Introitu, Graduału, Offertorium i Communio. Wyraźnie jednak Instrukcja Św. Kongregacji Obrzędów podkreśla, że ten czwarty stopień uczestnictwa może być godnie i właściwie stosowany tylko przez grupy wiernych bardziej już wyrobione i przygotowane pod względem liturgicznym. We Mszach świętych czytanych wierni mogą odmawiać razem z celebransem Pater noster. Mogą odmawiać tę modlitwę tylko po łacinie, odmawianie w innym języku jest wykluczone. Przypomnieć należy jeszcze jeden przepis Instrukcji: w niedziele i święta Msza parafialna, lub główna, powinna być śpiewana.

25. Księża proboszczowie powinni jak nausilniej zachęcać wiernych do czynnego uczestnictwa we Mszach świętych tak uroczystych i śpiewanych, jak i w czytanych, stosownie do tych wszystkich zaleceń i postanowień Instrukcji Sw. Kongregacji Obrzędów. Dostarczenie wiernym odpowiednich tekstów mszalnych oraz nut, a zwłaszcza zaopatrzenie ich we mszaliki umożliwi im to czynne uczestnictwo i otworzy przed nimi całe bogactwo liturgicznych modlitw mszalnych. Szczególnie młodzież oraz osoby należące do środowisk inteligenckich bardzo chętnie korzystają z mszalika podczas Mszy świętej i dużo pożytku duchowego z tej książeczki czerpią.

26. Stosownie do wyjaśnienia Św. Kongregacji Obrzędów z 20.II.1962 r. w dniach od 29 do 31 grudnia, to jest w ciągu oktawy Bożego Narodzenia, należy odprawiać Mszę świętą według formularza wyznaczonego na dzień 30 grudnia.

Wieczorne Msze święte według tegoż wyjaśnienia mają być zawsze odprawiane przy użyciu formularza na bieżący dzień wyznaczonego, nawet w wypadku, gdy następny dzień ma własne pierwsze nieszpory.

Udzielanie Komunii świętej

27. Na mocy specjalnego indultu, nadanego wszystkim diecezjom polskim przez Św. Kongregację Obrzędów dnia 19 sierpnia 1961 roku w kościołach, gdzie jest tylko jedno tabernakulum, mogą udzielać Komunii świętej w czasie Mszy świętej oprócz celebransa także inni kapłani, nawet poza czasem ściśle przeznaczonym na udzielanie Komunii świętej, to jest poza udzielaniem Komunii świętej przez celebransa. Wskazany jest jednak, by na Msze święte o dużym udziale komunikujących, Najświętszy Sakrament został przeniesiony do drugiego tabernakulum przy bocznym ołtarzu, gdzie można by swobodnie udzielać Komunii świętej.

28. Według wyjaśnienia N. Kongregacji Św. Oficjum z dnia 21 października 1961 roku można udzielać Komunii świętej w godzinach popołudniowych chorym, którzy nie znajdują się w niebezpieczeństwie śmierci i nie leżą, nie mogą jednak wychodzić z domu i nie są w możności przyjąć Komunię świętą rano czy to na skutek nieobecności kapłana czy też z powodu innej przeszkody, o ile chodzi o chorych, którzy już od tygodnia nie mogą opuścić domu i gdy są zachowane przepisy dotyczące postu eucharystycznego, a wreszcie gdy proboszcz lub inny kapłan, do którego należy piecza nad chorym, określi czas i częstotliwość przyjmowania Komunii świętej.

29. Ta sama Kongregacja Św. Oficjum w piśmie z 5 czerwca 1959 roku zezwoliła na udzielanie Komunii świętej w polskich diecezjach w ciągu jednej godziny od ukończenia ostatniej Mszy świętej wieczornej, zaś w dekrete swym z dnia 21 marca 1960 roku, mając na uwadze ogólne dobro wiernych, pozwoliła na udzielanie Komunii świętej w polskich diecezjach w kościołach parafialnych i nieparafialnych, w kaplicach szpitalnych, więziennych oraz w kaplicach kolegiów w godzinach popołudniowych nawet wtedy, gdy nie jest odprawiana Msza święta; udzielanie zaś Komunii świętej powinno się łączyć z jakąś świętą czynnością, określoną przez Ordynariusza, a odprawianą w tych miejscach świętych.

Błogosławieństwo eucharystyczne

30. Instrukcja w punkcie 47 przypomina, że błogosławieństwo eucharystyczne jest prawdziwą czynnością liturgiczną i dlatego powinno się odbywać według przepisów Rytuału Rzymskiego. Rytuał Rzymski postanawia zaś, że zawsze bezpośrednio przed błogosławieństwem śpiewany ma być hymn Tantum ergo, po czym następuje werset: Panem de coelo praestitisti eis i modlitwa: Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili. Następnie celebrans udziela błogosławieństwa. Nie wolno wobec tego przepisu śpiewać innej pieśni eucharystycznej zamiast Tantum ergo, nie wolno również w wypadku, gdy jest śpiewany hymn Te Deum, śpiewać go po Tantum ergo bezpośrednio przed błogosławieństwem. Tantum ergo śpiewać należy po łacinie, lub na mocy udzielonego dla polskich diecezji przywileju można śpiewać również po polsku.

Wyjaśnienie wiernym obrzędów i modlitw podczas niektórych czynności liturgicznych

31. Instrukcja Św. Kongregacji Obrzędów zaleca, by podczas Mszy świętej i niektórych bardziej skomplikowanych czynności liturgicznych był ktoś wyznaczony do objaśniania obrzędów i modlitw, oraz do kierowania uczestnictwem wiernych, to jest ich odpowiedziami, modlitwami i śpiewem. Potrzeba takiego wyjaśnienia zachodzi zwłaszcza przy obrzędach i czynnościach liturgicznych rzadziej się powtarzających, jak udzielanie święceń, konsekracja kościoła, konsekracja ołtarzy, lub dzwonów, obrzędy Wielkiego Tygodnia itp.

32. Powtarza się jednak czasem przy tym objaśnieniu ta niewłaściwość, że kapłan udzielający wyjaśnień czyni to w nieodpowiedniej chwili, szczegółowo informując wiernych w momencie, gdy celebrans odmawia przepisane modlitwy i teksty liturgiczne, a nawet gdy śpiewa. Zdarza się również, że objaśniający jednocześnie z celebransem odczytuje na głos w języku polskim modlitwy i teksty przepisane przy udzielaniu święceń, lub przy poświęceniach, jak gdyby razem z celebransem dokonywał tych obrzędów, utrudniając mu odnawianie modlitw.

33. Instrukcja Św. Kongregacji Obrzędów podaje zasady według których komentator objaśniający obrzędy liturgiczne ma udzielać wiernym tych wyjaśnień. Opierając się na tych zasadach Księża Biskupi podają następujące obowiązujące wskazówki:

Komentatorem może być i wyjaśnień świętych Obrzędów może udzielać kapłan lub przynajmniej kleryk; Jeśli ich nie ma, Instrukcja pozwala na zlecenie tej czynności świeckiemu mężczyźnie, odznaczającemu się dobrymi obyczajami i przykładnym życiem katolickim, oraz dobrze pouczonemu. W naszych jednak warunkach nie jest wskazany i nie ma nawet potrzeby powierzać czynności komentatora, poza przewodniczeniem w modlitwach podczas czytanej Mszy świętej, człowiekowi świeckiemu. Niewiasty nie mogą pełnić obowiązków komentatora. Gdy zajdzie konieczność, niewiasta może kierować śpiewem, lub modlitwami wiernych.

Kapłan lub kleryk udzielający wyjaśnień, ma być zawsze ubrany w komżę i powinien stać w prezbiterium przy balustradzie albo na ambonie, czy też przy pulpicie na podwyższeniu. Gdyby świecki udzielał wyjaśnień ma stać przed wiernymi w odpowiednim miejscu, lecz poza prezbiterium i nie przy pulpicie.

Wyjaśnienia i wskazówki podawane przez komentatora powinny być przygotowane zawsze na piśmie i nie mogą, oczywiście, zawierać błędnych

Informacji, na przykład co do momentu udzielania święceń przy święceniach. Należy więc te wyjaśnienia dobrze opracować pod względem teologicznym, liturgicznym i historycznym.

Przy wyjaśnianiu obrzędów święceń diakona, kapłana i biskupa należy pamiętać o zmianach, jakie zostały dokonane w rubrykach Pontyfikału Rzymskiego dekretem Św. Kongregacji Obrzędów z 20 lutego 1950 roku na skutek określenia przez Piusa XII w Konstytucji Sacramentum Ordinis formy sakramentalnej święceń diakonatu, prezbiteratu i episkopatu.

Wyjaśnienia powinny być nieliczne, jasne i zwięzłe. Wygłaszać je należy w stosowanym czasie, głosem umiarkowanym.

Nigdy nie wolno podawać wyjaśnień w czasie odmawiania przez celebransa modlitw, lub odczytywania tekstów liturgicznych. Należy je tak rozłożyć, by nie przeszkadzać celebransowi, nie zakłócać i nie opóźniać jego czynności, a także nie przeszkadzać wiernym w ich pobożności i modlitwie.

Natomiast przed rozpoczęciem świętych obrzędów, gdy wierni są już licznie zebrani, komentator może udzielić obszerniejszych wyjaśnień. Również po skończonych obrzędach, gdy celebrans odmawia modlitwy dziękczynne po Mszy świętej, można dalej tych wyjaśnień udzielać.

Surowo zabrania wspomniana Instrukcja odmawiania razem z celebransem głośno po łacinie lub dosłownie przetłumaczonych części Proprium, Ordinarium (zmiennych, stałych) i Kanonu Mszy świętej bez względu na to czy czynią to wszyscy wierni, czy też tylko sam komentator.

Wyjątki od tego zakazu, dotyczące Mszy świętej dialogowanej, podane zostały powyżej, nie obejmują one jednak Kanonu, poza modlitwą Pater noster, odmawianą podczas czytanej Mszy świętej razem z celebransem, ale zawsze jednak w języku łacińskim.

34. Biskupi gorąco zachęcają duchowieństwo do dokładnego przestudiowania Instrukcji Św. Kongregacji Obrzędów o muzyce sakralnej i liturgii, do wyjaśniania jej przepisów wiernym i do wprowadzania tych nakazów Kościoła w życie. Jeden ze współczesnych uczonych pisze, że w "liturgii zawiera się cała nauka Kościoła", jest więc liturgia dogmatem ujętym w modlitwę. Liturgię należy przeto poznawać i odkrywać jej piękno przed wiernymi, pociągając ich w ten sposób nade wszystko do zachowania przykazania o święceniu niedzieli; jest ono głównym filarem życia religijnego w społeczeństwie, jak bowiem napisał jeden z dzisiejszych kardynałów, "ucieczka od nabożeństwa niedzielnego, albo jego stopniowe zaniedbywanie jest zapowiedzią ateizmu",

II. Muzyka sakralna

Ogólne zasady

Cel muzyki sakralnej

35. Głównym zadaniem muzyki i śpiewu sakralnego jest nadawanie tekstom liturgicznym wyrazistości i mocy tak, by wierni łatwiej wznosili swe umysły do Boga i skuteczniej przyjmowali Łaski Boże płynące z Sakramentów świętych. Śpiew i muzyka wspiera usposobienie ducha, umacnia je, rozgrzewa, "dzięki czemu wszyscy mogą mocniej, żarliwiej i skuteczniej uwielbiać i błagać Boga w Trójcy Świętej Jedynej", a przeżywając piękno i głęboką treść zawartą w utworach muzyki sakralnej skuteczniej pobudzają się do umiłowania Boga, najwyższego piękna. Środkiem do tego jest krzewienie kultury muzycznej wśród wiernych i przechowanie w narodzie polskim tradycyjnych pieśni kościelnych.

Przymioty muzyki sakralnej

36. Muzykę sakralną powinny cechować świętość, piękno i powszechność.

a) Świętość muzyki i śpiewu sakralnego przejawia się w tekstach liturgicznych, w charakterze odmiennych od utworów świeckich, w układzie melodycznym, harmonicznym i rytmicznym, oraz szczególnym natchnieniu i namaszczeniu usposabiającym tak wykonawców jak i słuchaczy do modlitwy i pobożnego skupienia. Ta świętość muzyki sakralnej skłania wiernych, zależnie od okoliczności i rodzaju nabożeństwa, do pokuty i żalu za grzechy, do wdzięcznego uwielbiania Boga, do radości z narodzenia Syna Bożego, dokonanego przezeń dzieła Odkupienia i Jego królewskiej chwały, do adoracji najświętszego Sakramentu, do ufności przy przyjmowaniu Sakramentów świętych, wreszcie jest pociechą w smutku i nadzieją miłosierdzia Bożego przy pogrzebach i modlitwach za zmarłych.

b) Drugim przymiotem muzyki sakralnej jest jej piękno, które posiada jedynie prawdziwa sztuka tak pochodzenia ludowego jak i profesjonalnego, "gdyż inaczej niepodobieństwem jest, aby na dusze słuchaczy wywierała ten wpływ, jaki Kościół wyrzecz zamierza, przyjmując do swej liturgii sztukę tonów" (Motu proprio św. Piusa X).

c) Trzecim przymiotem muzyki sakralnej jest powszechność, przez to określenie rozumiemy taki układ i wykonanie utworów muzycznych, które usposabiają słuchaczy wszystkich narodów do pobożnego skupienia.

37. Cechami tymi odznaczają się w pierwszym rzędzie utwory gregoriańskie i polifonii klasycznej. Wymienionymi wyżej cechami powinny się odznaczać także polskie pieśni kościelne. W świątyniach wolno je wykonywać jedynie za aprobatą Ordynariusza.

Rodzaje muzyki sakralnej

Śpiew gregoriański

38. Śpiew gregoriański jest śpiewem urzędowym Kościoła świętego w Polsce. Przywilej Św. Kongregacji Obrzędów z dnia 7 lipca 1961, wcale go nie usuwa; jak z innych orzeczeń Stolicy Apostolskiej wynika, jest on zawsze wzorem dla muzyki sakralnej: "tym bardziej śpiew jest sakralny im więcej zbliża się do melodii gregoriańskich" [Motu Proprio św. Piusa X]. Śpiew ten miał, ma i zawsze mieć będzie właściwy wpływ na kompozycje tak pieśni ludowych jak i układanych dla chórów. Z niego wyłoniła się polifonia klasyczna. Zaniedbanie tego śpiewu byłoby równoznaczne z odcięciem kultury muzycznej od korzenia, co doprowadziłoby do zeświecczenia muzyki sakralnej, śpiew gregoriański przechowuje w swym brzmieniu ducha modlitewnego ludzkości, od starożytnego Egiptu poprzez całą historię Starego Zakonu, poprzez pierwsze wieki chrześcijaństwa, przez ascetyczne średniowiecze, aż do naszych czasów. Jest to śpiew tradycyjny. Utwory gregoriańskie układali święci Biskupi, Opaci, święci Wyznawcy. Czerpali oni natchnienie do swych kompozycji z żarliwej modlitwy i ducha pokuty oraz zdrowej ascezy chrześcijańskiej. Śpiew zatem gregoriański jest środkiem pomocniczym do liturgicznego wychowania społeczności katolickiej.

39. Prawda, że nieumiejętnie wykonywany śpiew gregoriański nie sprawia tych błogosławionych skutków – podobnie jak bezduszna modlitwa, dlatego pragnieniem naszym jest, by śpiew ten w Polsce był wykonywany jak najstaranniej.

40. Uczelnie muzyki sakralnej mają obowiązek nauczać tego śpiewu tak teoretycznie jak i praktycznie, zgłębiać jego rytm, chironomię i estetykę. Na nim powinna urabiać ducha chrześcijańskiego młodzież katolicka, tak duchowna jak i świecka w swych zespołach chóralnych i wyrabiać w sobie ducha prawdziwej pobożności.

41. Pielęgnowanie śpiewu gregoriańskiego w Polsce i wykonywanie go obowiązuje i nadal, czy to we Mszach śpiewanych, czy podczas innych nabożeństw. Wykonywać go powinni nie tylko kapłani lecz i zespoły chóralne, organiści i wszyscy wierni, Zespoły wiernych biorą udział w śpiewie gregoriańskim pod warunkiem, że zawsze kierownikiem tego śpiewu będzie człowiek znający tę sztukę, a wierni nauczą się wzorowo melodii i tekstu łacińskiego, którego treść będzie im wyjaśniona.

42. Nauka śpiewu gregoriańskiego i muzyki sakralnej w wyższych Seminariach Duchownych diecezjalnych i zakonnych, powinna się odbywać zgodnie z programem nauczania tego przedmiotu, zatwierdzonym przez Konferencję Episkopatu Polski.

43. Zakony i Zgromadzenia zakonne męskie w nowicjatach, Seminariach niższych i w obsługiwanych przez nie świątyniach publicznych powinny przodować w pielęgnowaniu śpiewu gregoriańskiego.

44. Szczegółowe wskazania obowiązujące Zakony i Zgromadzenia zakonne żeńskie dołączone są do niniejszych Dyrektyw.

Polifonia klasyczna i muzyka wielogłosowa nowoczesna w liturgii w Polsce

45. Przez polifonię klasyczną należy rozumieć ten styl wielogłosowej muzyki, który przekazała nam Szkoła Rzymska w XVI wieku z księciem muzyki kościelnej Palestryną na czele. Wymienić tu należy również dzieła takich autorów jak Josquin de Pres, Orlandus Lassus, L. de Vittoria, Waclaw z Szamotuł, W. Zieliński, B. Pękiel, G.G. Gorczycki itd. Na wzór polifonii klasycznej powstało wiele kompozycji późniejszych, które również mają charakter muzyki kościelnej, choć w swym rozwoju otrzymały nową treść muzyczną i przez to stały się bardziej nowoczesne. Śpiewy te są dopuszczone do czynności liturgicznych i nabożeństw obok śpiewu gregoriańskiego, byleby odpowiadały wymaganiom liturgii i były wykonywane starannie przez zespoły mające ku temu odpowiednie warunki.

46. Przez muzykę nowoczesną rozumieć należy taką treść muzyczną, w której zastosowano nowoczesne środki muzyczne: chromatyzm czyli zabarwienie półtonowe, różne skale oraz nowoczesną harmonię, która w wielu wypadkach odrzuciła dawne prawa budowy i łączenia akordów. - Muzyka nowoczesna może być stosowana w obrzędach liturgicznych, byleby posiadała przymioty muzyki sakralnej - świętość, piękno, powszechność i nie przedłużała akcji liturgicznej.

47. Zgodnie z rozporządzeniem Św. Kongregacji Obrzędów z dnia 10 lipca 1959 r. wszelkie solowe produkcje nowoczesnej muzyki sakralnej w czasie Mszy św. są zabronione. Wyjątek stanowią partie solowe kompozycji śpiewanej przez chór, które mogą wykonywać soliści - ale tylko mężczyźni.

48. W czasie Mszy św; z chórem wielogłosowym, utwory polifoniczne należy tak rozplanować, by znalazł się również czas na odśpiewanie pieśni przez ogół wiernych.

Religijny śpiew ludowy

49. Liczne i różnorodne pieśni ludowe są bezcennym duchowym skarbem Kościoła w Polsce, są bowiem od wieków wyrazem wiary i pobożności katolików polskich. Skarb ten należy otaczać opieką, pielęgnować i pomnażać przekazując go w spuściznie przyszłym pokoleniom. - Do obowiązku każdego duszpasterza należy uczyć dziatwę i starszych wiernych śpiewać poprawnie religijne pieśni ludowe.

50. Poleca się duszpasterzom, by skrzętnie zbierali teksty religijnych pleśni ludowych regionalnych, odpustowych, pieśni pielgrzymów i przesyłali je swojej władzy diecezjalnej,która przekazywać je będzie Podkomisji Liturgicznej Episkopatu dla Spraw Muzyki i śpiewu Kościelnego. Pieśni wartościowe będą włączane do urzędowego zbioru pieśni religijnych.

51. Pieśni religijne śpiewane w niektórych okolicach, nie mające aprobaty Władzy duchownej, rządcy kościołów mają obowiązek przesłać Kurii diecezjalnej, celem otrzymania Imprimatur. Bez takiej aprobaty nie wolno śpiewać żadnej pieśni religijnej tak w czasie Mszy św. jak i w czasie nabożeństw.

52. Duszpasterze dołożą starań, by podczas Mszy św. czytaenj organiści dobierali pieśni odpowiadające treścią poszczególnym częściom Mszy świętej. Najstosowniejsze są pieśni mszalne. Co do śpiewów w czasie Mszy św. śpiewanych, należy zachować przepisy Instrukcji Episkopatu z dnia 7 lipca 1961 r.

53. W kościołach parafialnych, rektorskich i zakonnych zaleca się śpiewać przed Mszą św. prymarią, Godzinki ku czci Niepokalanego Poczęcia N.M.P., szczególnie w soboty, niedziele i święta. Śpiewanie Różańca, przed niedzielną sumą i nieszporama jest godne zalecenia i pochwały.

54. Należy również zachęcać wiernych, by Godzinki i inne pieśni religijne śpiewali po domach rodzinnych oraz by pielęgnowali wiekowy, piękny zwyczaj śpiewania w majowe wieczory, pieśni Maryjnych przy polnych figurach i kapliczkach, po nabożeństwie majowym w kościele.

Śpiew sakralny w Sanktuariach Maryjnych

55. Doniosłe znaczenie w rozszerzaniu wzorowej muzyki sakralnej mają wszystkie Sanktuaria Maryjne w Polsce - szczególnie Jasna Góra - gdzie gromadzą się liczne pielgrzymki na uroczystości odpustowe.

56. Rządcy Sanktuariów Maryjnych otoczą śpiew religijny liturgiczny i pozaliturgiczny szczególną opieką, kierując się następującymi wskazaniem:

a) przed głównymi uroczystościami odpustowymi, zawczasu zatroszczą się, by kapłan wykształcony w muzyce sakralnej, w oparciu do Dyrektywy Episkopatu, ułożył program pieśni liturgicznych i pozaliturgicznych do wykonania w czasie głównych uroczystych Mszy św. i nabożeństw.

b) Z programem tym zapoznają się okoliczne parafie, z których spodziewają się nadejścia większych pielgrzymek i poproszą miejscowych duszpasterzy o wyuczenie wiernych pieśni zaplanowanych do śpiewania. Program liturgiczno-muzyczny na doroczne uroczystości odpustowe na Jasnej Górze najlepiej będzie podać do wiadomości, w odpowiednim czasie, w katolickiej prasie (np. w Przewodniku Katolickim, Gościu Niedzielnymi), by duszpasterze mogli przygotować pielgrzymów do uroczystości.

c) Po przybyciu pielgrzymów, zachęca ich do wspólnego śpiewania aklamacji mszalnych i przewidzianych pieśni, następnie przeprowadzą wspólną próbę śpiewu w celu uzgodnienia rytmu i melodii pieśni. Do tego celu posłużą się pomocą kapłana znawcy muzyki sakralnej, który umiejętnie przeprowadzili próbę i kierował będzie śpiewem w czasie Mszy św., czy nabożeństwa. Kapłan ten może spełniać równocześnie rolę liturgicznego kierownika - komentatora.

Pielgrzymi przygotowani według powyższych zaleceń do modlitwy śpiewanej odniosą niewątpliwie pełny duchowy pożytek z udziału w pielgrzymce i uroczystości odpustowej.

Księgi chorałowe i śpiewniki

57. Melodie śpiewu gregoriańskiego wydaje Stolica Apostolska. Wszystkie śpiewniki w Polsce służące celom liturgicznym mogą jedynie wtedy otrzymać aprobatę kościelną, jeśli są uzgodnione z Wydziałem Watykańskim. Wydania melodii gregoriańskich posiadające znaki rytmiczne Szkoły Solesmeńskiej mają pełne prawa stosowania ich w praktyce liturgicznej Kościoła św. (por. Synod Rzymski - 1960, str.576 - 1-0).

58. Ponadto śpiewnikiem liturgicznym dla Polski jest Rytuał zatwierdzony przez Św. Kongregację Obrzędów dla Polski. Teksty i melodie zawarte w śpiewnikach kościelnych muszą być uzgodnione z Rytuałem.

59. Pieśni religijne ludowe, przeznaczone do śpiewania w czasie nabożeństw pozaliturgicznych w Polsce, zebrane, ustalone pod względem tekstu i melodii na zlecenie Episkopatu Polski, stanowią urzędowy zbiór pieśni kościelnych polskich. Zbiór ten opublikowany przez Wydawnictwo Pallottinum w r. 1955 pod tytułem "Śpiewnik kościelny", zawiera 120 pleśni tradycyjnych w Polsce. We wszystkich zatem śpiewnikach i modlitewnikach pieśni z urzędowego zbioru mają być, pod względem tekstu i melodii, dosłownie przedrukowane.

60. Urzędowy Zbiór pleśni nie stoi i nie przeszkadza rozwojowi religijnego pieśniarstwa polskiego; Dawne pieśni nie włączone do Zbioru jak i nowopowstające, które otrzymają aprobatę Władzy Diecezjalnej na mocy orzeczenia Diecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej, mogą być drukowane w śpiewnikach i książkach do modlitwy.

61. O przyjęciu pieśni do ogólnego Zbioru decyduje uchwała Episkopatu Polski - na wniosek Podkomisji Liturgicznej Episkopatu dla Spraw Muzyki i śpiewu Kościelnego.

Tekst Liturgiczny

Język łaciński

62. Kościół Rzymsko-Katolicki przez całe wieki uważał język łaciński za najdogodniejszy środek do przekazywania nauki katolickiej wszystkim narodom, zwłaszcza na uniwersytetach. Język ten po trzech wiekach chrześcijaństwa ustalił się w Kościele jako język jego własny. Posługiwali się nim w swych dziełach łacińscy Ojcowie Kościoła. Język ten znalazł zastosowanie w liturgii łacińskiej - jednoczył on przez wiele wieków wszystkie narody w jednakowym odprawianiu Mszy św. i odmawianiu brewiarza, a tym samym dobitnie podkreśla powszechność Kościoła i niezmienność przekazywanych prawd, które wszystkie narody otrzymują w jednakowym brzmieniu.

63. Na prośbę Episkopatu Polski, dnia 7 lipca 1961 r; św. Kongregacja Obrzędów wydała dla Kościoła rzym.-kat. w Polsce przywilej, mocą którego odtąd wolno posługiwać się językiem polskim przy śpiewaniu stałych części Mszy św. Kyrie zostaje niezmienione, a tekst dla Credo może być wzięty z pacierza. Ponadto zatwierdzony dla Polski Rytuał zawiera, obok śpiewów łacińskich, liturgiczne śpiewy w języku polskim.

64. Episkopat Polski na 69 posiedzeniu zadecydował, że śpiewy stałe Mszy św., wykonywane w języku polskim, muszą posiadać tekst autentyczny Mszy łacińskiej, w polskim tłumaczeniu zatwierdzonym przez Episkopat Polski. Z tego wynika, że nie wolno w miejsce stałych części Mszy świętej śpiewanej wstawiać jakichkolwiek innych pieśni, choćby mszalnych, nie będących autentycznym przekładem części łacińskich.

65. Podczas Mszy św. śpiewanej, nie tylko chór ale wszyscy wierni mają obowiązek wykonywać w języku łacińskim wszystkie aklamacje, mianowicie: Amen, Et cum spiritu tuo. Gloria Tibi Domine, Habemus ad Dominum, Dignum et iustum est, Sed libera nos a malo, Deo gratias.

Chóry kościelne

66. Przy każdej świątyni, zwłaszcza przy kościołach parafialnych, powinien istnieć Zespół Śpiewaczy, zwany tradycyjnie Schola Cantorum - Chór kościelny. Do tego Zespołu, który nie ma charakteru organizacji, mogą należeć wybrani spośród wiernych, obdarzeni słuchem muzycznym i głosem, cieszący się opinią dobrych katolików.

67. Chór liturgiczny składa się z kapłanów lub kleryków, prawnie biorą w nim udział chłopcy przed mutacją głosu i mężczyźni. Chór taki zajmuje miejsce w chórze za ołtarzem, w prezbiterium, lub w miejscu specjalnie wyznaczonym. Zespoły złożone z niewiast są liturgiczne w klauzurowych kościołach zakonów żeńskich i zawsze wtedy, ilekroć nabożeństwo odprawia się dla samych niewiast. Chóry takie śpiewają w chórze za ołtarzem, w nawach kościelnych, nigdy zaś w prezbiterium, chóry mieszane mogą śpiewać jedynie w nawach kościelnych, zwłaszcza na galerii znajdującej się przy organach.

68. Chóry kościelne pozostają pod opieką rządców kościołów, przy których istnieją i podlegają kontroli Komisji diecezjalnej dla spraw muzyki kościelnej.

69. Dyrygentem chóru, a zarazem jego instruktorem jest kwalifikowany muzyk kościelny parafii, którym jest zazwyczaj miejscowy organista, zatwierdzony przez Władzę diecezjalną, zgodnie z Regulaminem dla Spraw Organistowskich danej diecezji.

70. Chóry kościelne powinny wykonywać poprawnie śpiewy gregoriańskie, polifonię klasyczną i nowszą oraz śpiewać jednogłosowe pieśni ludowe jako wzór dla wiernych. Natomiast nie powinny nigdy wykonywać utworów przekraczających ich możliwości.

71. Rządcy kościołów parafialnych dołożą wszelkich starań, by katechizacja dziatwy i młodzieży przeplatana była śpiewem - tak dla łatwiejszego wyuczenia prawd wiary jak i tekstów oraz melodii liturgicznych (zwłaszcza aklamacje mszalne i części stałe Mszy św.).

72. W kościołach, w których odbywają się osobne nabożeństwa dla dziatwy i młodzieży, przynajmniej raz w miesiącu powinna być odprawiana Msza św. śpiewana, by młode pokolenie jak najwcześniej zaprawiało się do liturgicznego udziału w służbie Bożej.

73. W głównych zaś obrzędach świętych roku kościelnego - np. w obrzędach Wielkiego Tygodnia - dziatwa i młodzież uczestniczy zawsze na nabożeństwach odprawianych dla ogółu wiernych, biorąc czynny udział w śpiewach liturgicznych -tak łacińskich jak i polskich.

Kompozycje utworów muzycznych

74. Kompozycje muzyki liturgicznej, oprócz trzech przymiotów wymienionych w punkcie 2 podlegają przepisom dotyczącym czasu ich trwania.

Dlatego:

a) zabrania się surowo zmieniać, w jakikolwiek sposób, porządek śpiewanego tekstu, przestawiać, opuszczać lub niepotrzebnie powtarzać słowa. Wolno, dla zakończenia zdania muzycznego powtórzyć logicznie jakiś wyraz.

b) Nie wolno opuszczać całkowicie lub częściowo jakiegokolwiek tekstu liturgicznego.

c) Dla słusznych przyczyn wolno dłuższe teksty, recytować na jednym tonie lub śpiewać na sposób psalmów z towarzyszeniem organów.

d) Nie jest dozwolone wykonywanie długich preludiów do śpiewu lub przerywanie śpiewu intermezzami [Motu Proprio św.Piusa X.].

Biblioteki i zbiory dzieł muzyki sakralnej

75. W celu zabezpieczenia dzieł muzyki sakralnej w Polsce powinny - powstać przy Kuriach Biskupich zbiory dzieł muzyki sakralnej pod opieką Komisji dla Spraw Muzyki Kościelnej.

76. Zbiory te powstaną przez skrzętne gromadzenie wydanych drukiem dzieł muzycznych, kompozytorów polskich i zagranicznych oraz rękopisów kompozytorów polskich tak żyjących jak i zmarłych.

77. Każdy chór kościelny powinien posiadać bibliotekę muzyczną. Bibliotekę taką w pierwszym rzędzie powinny mieć Uczelnie Muzyki Sakralnej - a także Seminarium Duchowne.

Organy i instrumenty muzyczne

Organy

78. Śpiew kościelny wolno urozmaicać i podtrzymywać grą na organach.

79. Organy powinny znajdować się w każdej świątyni w Polsce. Są one instrumentem, w którym brzmienie wydobywa się z puszczalek drewnianych lub metalowych. Inne systemy tego instrumentu nie są dozwolone w kościołach.

80. Nowe organy wolno sprawniać w kościołach parafialnych, filialnych i rektorskich jedynie za zgodą Kurii diecezjalnej. Komisja diecezjalna dla spraw Muzyki i śpiewu wydaje pozwolenie na budowę organów po zbadaniu ich potrzeby, miejsca, firmy budującej, kosztorysu i dyspozycji głosów. Bez takiego pozwolenia nie wolno rządcy kościoła zamawiać u kogokolwiek organów nowych ani dawnych naprawiać.

81. Organy zabytkowe podlegają szczególnej opiece wspomnianej Komisji.

Komisja nie powinna zatwierdzać organów o wielkich rozmiarach tam, gdzie tej potrzeby nie uznaje.

82. Organy mają służyć podtrzymywaniu śpiewu, a nie koncertom. Toteż dyspozycja głosów ma być taką, by brzmienie organów wspomagało śpiew wiernych, chóru kościelnego - oraz, by organista mógł wykonać estetycznie preludia o charakterze kościelnym.

Czas wykonywania gry organowej

83. Należy w całej rozciągłości zachować przepisy Instrukcji Św. Kongregacji Obrzędów regulujące udział organów w czasie czynności liturgicznych i nabożeństw.

84. We Mszach recytowanych i dialogowanych wolno grać tylko w czasie wspólnego śpiewu i w miejscach uzgodnionych z komentatorem kierującym udziałem we Mszy św.

85. Organiści i inni muzycy kościelni mają pamiętać, że celem głównym gry na organach jest chwała Pana Boga i rozbudzenie ducha modlitwy u wiernych, dlatego w czasie czynności liturgicznych i nabożeństw unika ją wszelkiej gry popisowej i rozpraszającej skupienie.

Instrumenty muzyczne

86. Udział orkiestry przyczynia się do uświetnienia nabożeństwa, dlatego jest dopuszczalny, W tym względzie jednak obowiązuje zachowanie następujących przepisów:

a) w kościele może grać orkiestra złożona z kwintetu smyczkowego i z instrumentów dętych drewnianych i blaszanych o ilości dostosowanej do rozmiarów świątyni, byleby utwory miały charakter kościelny.

b) nie wolno używać fortepianu, pianina oraz różnego rodzaju instrumentów szarpanych, hałaśliwych, stosowanych w orkiestrach rozrywkowych.

c) również w dyspozycji głosów organowych nie mogą się znajdować imitacje instrumentów szarpanych i mające charakter organów kinowych.

87. Instrumenty dopuszczone do używania w kościele mogą być stosowane jako akompaniament do dobrze skomponowanych stałych i zmiennych części Mszy św., wykonywanych przez chór, mogą towarzyszyć śpiewom takim jak Ecce Sacerdos... różnym kantatom, kolędom wykonywanym poza nabożeństwami liturgicznymi itp.

88. Gra na instrumentach bez udziału śpiewu dozwolona jest podczas nabożeństw odprawianych poza kościołem (sub divo) np. podczas Mszy św. polowej. Instrumenty spełniają wtedy rolę organów w tych miejscach, w których śpiew ustaje i mogą również wypełniać miejsca między pieśniami w czasie procesji poza kościołem, w czasie pochodu pogrzebowego itp. Nię wolno jednak i wtedy wykonywać utworów świeckich.

89. Instrument zwany "Harmonium" (fisharmonia) może być używany w braku organów, choć nigdy nie zastąpi powagi ich brzmienia.

Godziny muzyki sakralnej i uroczystości patronalne muzyków kościelnych

90. Zaleca się urządzać w kościołach, poza nabożeństwami, tak zwane "Godziny Muzyki Sakralnej"; Na program składają się utwory organowe i wokalne o charakterze religijnym, napisane przez wybitnych kompozytorów i wzorowo wykonane. Pożądane jest objaśnienie programu przez dobrze przygotowanego komentatora-kapłana lub wyjątkowo kleryka. Rządca kościoła powinien czuwać, by nie doszło do żadnego nieuszanowania Najśw. Sakramentu. Godzinę muzyki sakralnej należy zakończyć błogosławieństwem najświętszym Sakramentem lub innym nabożeństwem.

91. Rządcy kościołów zatroszczą się o to, by corocznie odbywała się w kościołach powierzonych ich pieczy, uroczystość patronalna muzyków w dniu św. Cecylii, połączona z Mszą św., kazaniem o muzyce sakralnej, dodatkowym śpiewem i grą dla wyrażenia hołdu świętej Patronce.

92. Podobne uroczystości mogą odbywać się w dniach 3. IX. - tj. w święto św. Piusa X, 12.III - św. Grzegorza, z okazji poświęcenia organów itp.

Organiści i dyrygenci

93. Organista zostaje przyjęty na stałe do pracy przez rządcę danego kościoła na podstawie posiadanego dyplomu ukończenia zawodowej szkoły muzyki sakralnej.

94. Sposób przyjęcia organisty na stałe i zawarcie odpowiedniej umowy ustalają Regulaminy diecezjalne.

95. Wystarczające wykształcenie muzyczne dla objęcia posady organisty posiada taki muzyk, który ukończył jedną z niżej wymienionych uczelni:

a) Muzykologię kościelną na KUL,

b) Instytut Muzyki sakralnej w Warszawie,

c) Wyższą Szkołę Muzyczną w klasie organowej i egzamin uzupełniający złożony przed Komisją diecezjalną dla Spraw Muzyki Sakralnej,

d) Średnią Szkołę Muzyczną w klasie organowej i egzamin uzupełniający jak pod c),

e) Zawodową Szkołę Organistów w Przemyślu,

f) Studium liturgiczno-muzyczne dla Sióstr zakonnych w Warszawie,

g) Studium diecezjalne dla Muzyków kościelnych - lub

h) otrzymał świadectwo złożonego egzaminu na organistę przed diecezjalną Komisją dla Spraw Muzyki Kościelnej.

96. Osoby nie posiadające dyplomu stwierdzającego wykształcenie w muzyce sakralnej nie mogą pełnić obowiązków organisty na stałe.

Obowiązki organisty mogą obejmować również Siostry Zakonne i niewiasty świeckie, posiadające jeden z wyżej wymienionych dyplomów, szczególnie w kaplicach i kościołach parafialnych i filiach za osobną zgodą Kurii Biskupiej. W funkcjach liturgicznych powinien jednak uczestniczyć muzyk-mężczyzna.

97. W kościołach katedralnych i bazylikach urząd stałego organisty może spełniać tylko mężczyzna.

98. Organiści mają prowadzić życie prawego katolika i być wzorem życia religijnego wiernych, sami zaś przez sumienne spełnianie swego urzędu powinni się uświęcać. Organiści mają obowiązek raz na trzy lata odprawić rekolekcje zamknięte.

99. Bezpośrednim przełożonym organisty jest rządcą kościoła, przy którym organista sprawuje swój urząd. Władzą nadrzędną jest Kuria diecezjalna.

100. Podczas wizytacji kanonicznej Wizytator kontroluje zawodowe kwalifikacje organisty oraz spełnianie przez niego obowiązków zgodnie z niniejszymi Dyrektywami.

101. Postanowienia niniejszych Dyrektyw realizuje się przez szkolenie muzyków kościelnych - oraz nadzór Władzy Duchownej.

Jasna Góra, dnia 15 września 1962 r.

Podpisani: Kardynał - Prymas
Arcybiskupi, Biskupi i Rządcy Diecezji

[<<powrót](#)